
SANTIAGO CALATRAVA TERVE A CANAL GRANDE NEGYEDIK HÍDJÁRA

Kevés városban van annyi kisebb-nagyobb híd, mint Velencében. Bármennyire is közös a hidak funkciója – azaz összekötnek – mindegyik sajátos szereppel rendelkezik. A velencei hidak a város szövetében külön feladatot is ellátnak, azaz találkozási és viszonyítási pontok is.

A Canal Grande két pontjának összekötése nemcsak közlekedési, de történelmi szempontból is különleges jelentőségű, ezért az új hídnak szorosan kapcsolódnia kell három elődjéhez, a Ponte di Rialtóhoz, (1588-1591), a Ponte degli Scalzihoz, (1934) és a Ponte dell'Accademiához (1932, újjáépítve 1984). Mind a megbízó, Velence városa mind a tervező, Santiago Calatrava tudatában van a terv különleges fontosságának nemcsak Velence, hanem a világ számára is.

A híd közlekedési és egyéb szempontokból egyaránt kulcsfontosságú helyen van. A Santa Lucia pályaudvar egyik oldalát köti össze a Piazzale Romával, s a vasút felől érkezők számára a dél felé való közlekedésben a várossal az első találkozási pont, ugyanakkor a déli területet a Piazzale Román keresztül összeköti az északival. A híd szimbolikus jelentősége sem elhanyagolható:

az oda látogatók számára új kilátó pontot nyújt a Canal Grandén. Feladatának megfelelően a híd nem elszigeteli a két gyalogjárót, hanem egyesíti, integrálja őket.

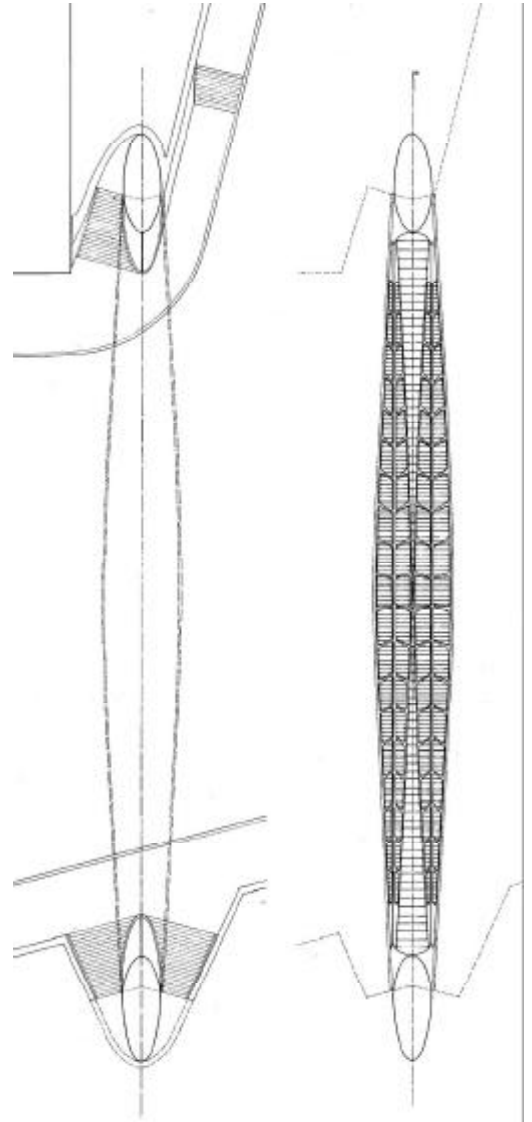
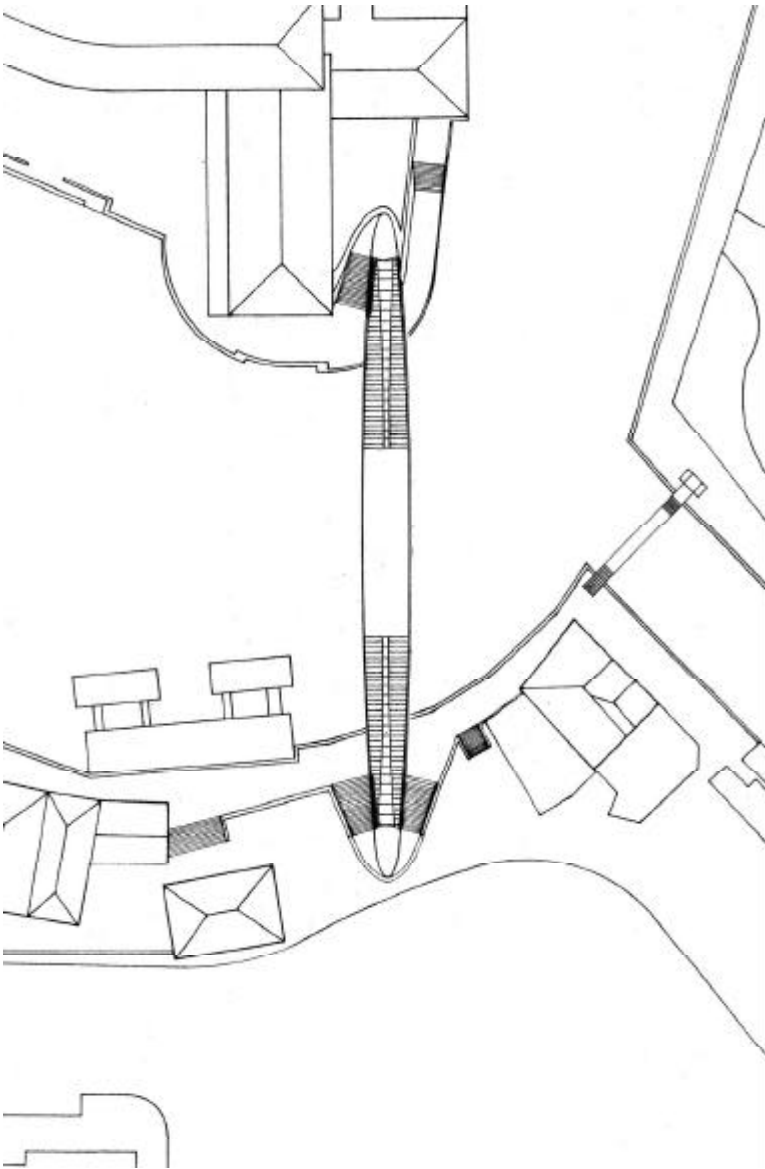
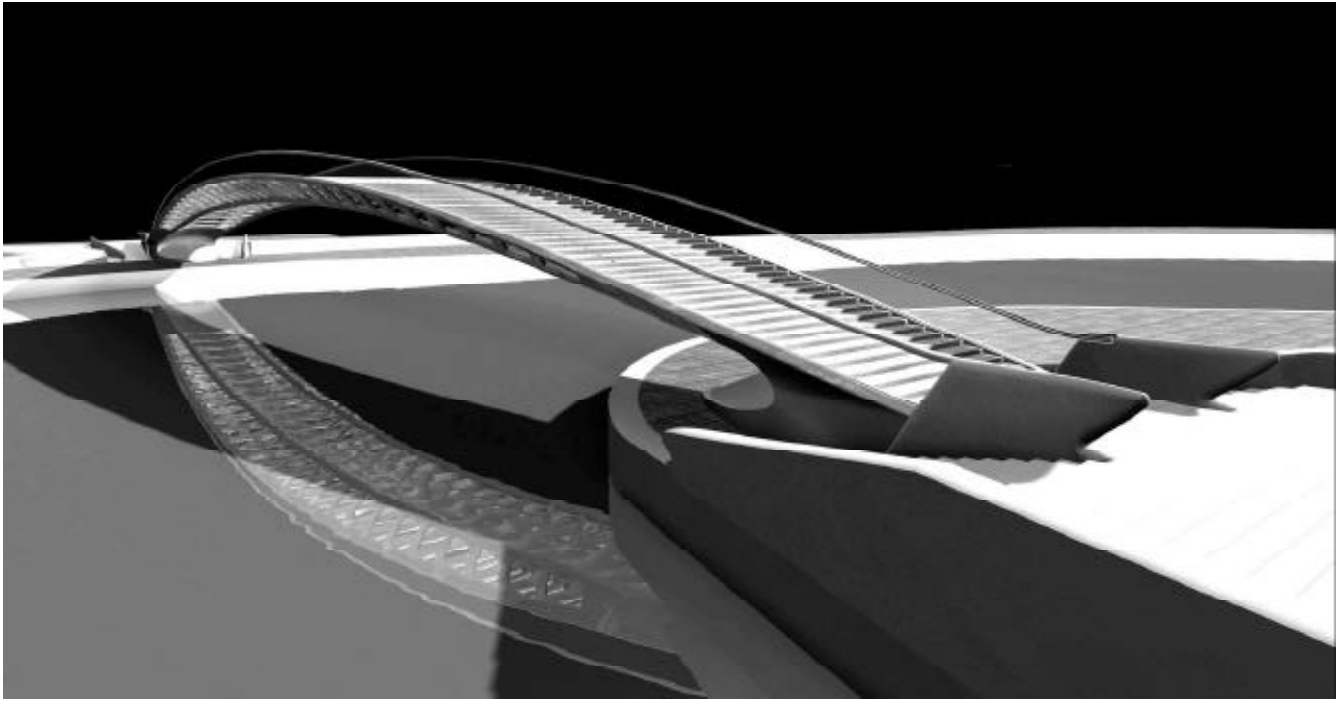
A feszítávolság, ha csak az acélszerkezetet vesszük figyelembe, 81 méter. Teljes hossza azonban, a lépcsőket is számítva, 91,5 m. Szélessége a középső rész 9,3 métere és a híd elejének 5,8 métere között változik. Szintmagassága 3,1 méter az elején és 8,72 m a legmagasabb pontján.

A híd ív alakú, sugara 180 méter. Szerkezete diagonálisok nélküli raszter, vertikális gerendázatból és hosszanti ívekből áll. Keresztirányú metszete két, felül és alul ívesen összekötött háromszög. A szerkezet a vízi közlekedéshez szükséges mértékben ereszti át a fényt.

A híd két félhold alakú beton támasztéka nem foglalja el a teljes parti szélességet, hanem lehetővé teszi, hogy a partokról le lehessen jutni a parti gyalogjáróhoz, azaz biztosítja alulról is a rálátást a hídra. A híd anyaga vasbeton, rozsdamentes acél és temperált üveg, valamint isztriai kő.

(olaszból fordította Fried Ilona)

ORGANIKUS ÉPÍTÉSZET VERSUS FUNKCIONALISTA MODERNIZMUS?

Előrebocsátom, hogy a címben feltüntetett kérdőjel nem hiba, és nem véletlen. Ezt a kérdést már nagyon sokszor tettem fel magamnak, és sokszor teszik fel nekem a hallgatóim. Ami azonban rosszabb, különféle változatokban az én számba adják nagyrabecsült kritikusaink, mert nagyon szeretnék bennem a funkcionális elveinek ellenségét látni.

Szeretnék rögtön az elején mindenkit megnyugtatni, hogy ilyesmiről szó sincs. Eltérő vélemény még nem jelent háborút, és számomra, aki hiszek a tárgyi és szellemi világ különféle jelenségeinek és főleg az emberiség együttélésének lehetőségében, ez problémát sem jelent.

A kritika az építészeti porondján történeteket két ellentétes álláspontot következményeiként könyvel el. Az egyik oldalon állnak az állítólag „kiváló” funkcionális modern (ill. neomodernista, neofunkcionális, neokonstruktivista, minimalista, stb.) építészeti művei, melyek ugyan mennyiségüket illetően az építészeti összprodukciónak csak elenyésző részét jelentik, de teljesen uralkodó helyzetben vannak a világ építészeti folyóiratainak hasábjain, mint az egyetlen haladó irányzat, a jövő építészetének előképei; másik oldalon van minden további építészeti mű, amiről elvben nem érdemes beszélni és amelyeket úgy szoktak leírni, mint vállalkozói barokk, giccs (Matúš Dullát), „szép ház” (Ján Bahna), de nevezik organikus vagy regionalista építészetnek is, miközben nem felejtik el hozzátenni, hogy az összes ilyen törekvés egyformán tévút, egészen olyan megfogalmazásokig mint hogy „az ilyen építészeti általában a marginális, gyengék, periférián alkotó építészeti művelik, ott, ahol lényegesen alacsonyabbak a minőségi követelmények és ahol hiányzik a közeg a megfelelő kritikai állásfoglaláshoz” (Matúš Dulla).

Öszintén szólva, leginkább a szlovák építészkritikusok monolitikus tömbjének a „fundamentalizmusa” döbbsent meg, az arra való abszolút képtelenség, hogy más szemszögből is megvizsgálják az épületeket, minek következtében mereven elutasítanak minden más véleményt, azon az egyen kívül, amelyik a funkcionális modernizmus hagyományait isteníti. A legtragikusabb szerintem az, hogy egyszerűen képtelenek érzékelni a minőségi különbségeket a második csoporton belül (sajnos az elsőn belül is), és úgy látszik, hogy programszerűen hajigálják az összes „egyebet” egy kosárba. Gyanítom, sőt meg vagyok győződve róla, hogy egy „megrendelt nagytakarításról” van szó azzal a céllal, hogy még nagyobb teret biztosítsanak az előző csoport számára. Ez nem lep meg túlságosan a hivatásos kritikusok esetében, akik nem élnek át az alkotás megrázkódtatásait. Meglep azonban az alkotó építészeti ilyen hozzáállása, habár megértem, ha csatlakoznak a kritikusok kórusához, mert érthetőbbek és használhatóbbak lesznek a számukra.

Nézetem szerint azonban léteznek olyan általános elvek az építészet értékelésére (és ezek nagyon régi elvek), melyek az építészeti alkotás minőségének megítélésére szolgálnak, és nem volna szabad őket mellőzni. Mindenekelőtt gondolok:

– a városrendezési minőségre, az igazi összefüggések keresésére, az urbanisztikai fegyelemre és megértésre;

– a funkcionális minőségre, az egyes terek és építészeti elemek természetes funkcionális követelményeinek kielégítésére és a terek hierarchikus elrendezésére, az egyes szerkezetek és anyagok természetes tulajdonságainak kihasználására;

– az épület részleteinek minőségére, ill. átgondoltságára;

– az építészet kifejezőerejére, filozófiájára vagy küldetésére.

Míg az első három elvet az építészet elementáris, természetes alaptulajdonságaihoz sorolnám, melyek teljesítése ill. hiánya különbözteti meg az építészeti a nemépítészettől (tehát az építészeti ABC fogalmairól van szó, a józan ész követelményeinek teljesítéséről, melyeket az építészetnek kötelessége kielégíteni), a negyedik elv az a „többletérték”, melynek alapján – az első három megléte esetén – sorolhatjuk az építészeti művészet kategóriájába.

Ha elfogadjuk ezen elvek érvényességét (és kétlem, hogy érvényességük kétségbe vonható), akkor egyszerre más képet kapunk a mai építészetéről. Ha csak kicsit is objektívan tudunk ítélni, ahhoz a következtetéshez jutunk, hogy sok olyan mű, melyeket a modern funkcionális építészet fővonalához szoktunk sorolni, megszegi az urbanisztikai és építészeti alapelveket, míg a másik oldalon is könnyen fellelhetőek az igazi építészet ismerői, habár tisztában vagyok azzal is, hogy – főleg a negyedik elv teljesítése – további viták kérdése lehet. De elvileg megállapítjuk, hogy a *versus* szó az előadásom címében jogosan megkérdőjelezhető, az építészet értékelésének kritériumait nem a stílusok körében kell keresnünk, mivel attól függetlenül találhatunk minősíthető és minősíthetetlen megoldásokat.

Természetes, hogy az ilyesfajta megítéléséhez szükséges bizonyos érzékenység, melynek elvesztése esetében – főleg, ha építészetről van szó – nincs sok esély elvi fordulatra. Olyan példákra gondolok, mint Roman Koucky, cseh építész, aki nemrég egy pozsonyi konferencián a történelmi környezetbe való építésről kijelentette, hogy nem lát semmi okot arra, hogy a mai építészetben ne lapos tetőt használjanak! Én ezzel ellentétben azt hiszem, hogy az az érv, hogy ma jobb minőségben tudjuk elkészíteni a lapos tetőt mint korábban, nem elegendő ahhoz, hogy kizárólag ilyet használjunk.

Ha a kritikusaink a múltban tartották volna magukat az építészet általános felsorolt minőségi kritériumaihoz, vagy legalább mások mellett tekintetbe vették volna ezeket is, nem ünnepelték volna annyira Szlovákiában az utóbbi időben a minimalizmust. E régi sejtésem igazáról idén márciusban a Cseh Építészszövetség nagydíjának zsűrijében győződhettem meg, amikor rájöttem, hogy a minimalizmus már képtelen minimálisabb lenni mint tavaly és tavalyelőtt. Ez jó hír, ha arra gondolunk, hogy a minimum a nulla is lehetne, ami tulajdonképpen az építészet végét jelentené.

Mies van der Rohe a *kevesebb több* jelszava akkor keletkezett, amikor válaszolni kellett az építészet túldisziplettségére, ami gyakran elvi ürességet takart. De ne felejtsük el, hogy már átugrottunk a XXI. századba, amikor ugyanez a jelszó más összefüggésekben is értelmezhető. Az iskolákban ezt egy olyan nemzedéknek ismételtük, amely a lakótelepek panelházai-

Ladislav Friedman: Kisida, katolikus templom bővítése 1993.

ban és egy lelkiileg kiüresedett világban nőtt fel. Mit kezdjen ez a nemzedék azzal, hogy *a kevesebb több?*

Csodálkozunk, hogy az új építészetből, még a díjazott művekből is, sok alapelem hiányzik, nincs urbanisztikai összefüggés, rossz a térbeosztás, erőszakoltak a szerkezetek és az anyagok, igazi részletmegoldásokról is csak elvétve lehet beszélni, a legjobb esetben divatosak. De ezek az épületek nagyon tudnak tetszelegni. A laikus közönség úgysem ért hozzá, és az iskolarendszerünk túlságosan el van foglalva a műszaki, jogi és gazdasági ismeretek tanításával, semhogy érzékelné a kultúra létezését vagy hiányát. Még nagyobb baj a szakértők reakciója, amikor olyan építészeti alkotásokat díjaznak, amelyek az építészeti ABC elemi, természetes követelményeit sem teljesítik.

Úgy gondolom, hogy az építészhallgatóknak sokkal többet kell beszélnünk az építészet gazdag lehetőségeiről, ismerjék meg az izmusokat, de ne feledjük őket megtanítani az építészet alapelveire, az emberi társadalom természetes törvényeinek betartására. Legfőbb ideje az építészetet nem tisztán képzőművészeti szempontból vizsgálni. Van éppen elég tapasztalatom erről, hogy kijelentsem, Szlovákia lakosságának túlnyomó többsége számára ez a szempont egyáltalán nem is létezik, azt nem is érzékelik, ennél sokkal gyakorlatiasabb szempontok érdeklik őket, ami végülis természetes.

Meg vagyok győződve róla, hogy be kell tartanunk a dolgok természetes rendjét életünk minden területén, és az építészet, melynek megnyilvánulásai rendkívül érzékeltesek és hatásosak, nem kivétel. „A természetes törvény nem szigorú kódex, melynek a körülöttünk lévőket alávétjük. Sokkal inkább etikai tudat, ami lehet ösztönös, de ha helyesen használjuk az eszünket és ítélőképességünket, sokkal tisztábban tudjuk megismerni és érvényesíteni. Minél nagyobb az ember képzelőereje, annál jobban meg tudja érteni a természetes törvények lényegét és rájön a nélkülözhetetlenségükre.” (Russel Kirk)

Az építészetben azok érvényesülnek, akiknek van képzelőerejük. Ez a tudat erősíti a hitemet hivatásunk jövőjét illetően.

Az építészetnek elsősorban szogálatnak kell maradnia – a megrendelő, a használó, a környezet, a kultúrtársadalom és még sok más tényező szolgálatában. Nem lehet tehát elsődlegesen képzőművészeti kérdés. Fontos, hogy az építészet alapkuldesítését és alapelveit egyensúlyban tartsuk és semelyiket se hanyagoljuk el. Kiindulópontnak az etikai elvek betartását tartom és ilyen szempontból nézve a stílus kérdése lényegtelennek tűnik.

(Pozsony, előadás a Képzőművészeti Egyetemen, rövidített, szerkesztett változat.)

HÍREK

A KÓS KÁROLY EGYESÜLÉS jubileumi kiállítássorozatának utolsó állomásához érkezett. Ezt a zárókiállítást a KKE megalakulásának színhelyén, Kaposvárott rendezzük szeptember 28-29-én, Somogy megyei Építész Kamarával közösen a helyi METESZ székházban (Bajcsy Zsilinszky u. 1/c.) összekötve az őszi konferenciával. Kiállításunkra szeretettel várjuk a szakmai és nem szakmai érdeklődőket egyaránt. A kiállítást Makovecz Imre nyitja meg.

Konferenciánk témája a KKE tízéves évfordulója alkalmából tartott előadásokhoz kapcsolódik, és a KKE további működését, feladatait kísérli megfogalmazni a jelenlegi és távlati társadalmi – szellemi és gazdasági – környezet alakulásának, változásainak függvényében. Előkészületeink során felmértük, hogy a KKE számára elsőrendű fontosságú a szervezeti rend, a szellemi tartalom, valamint a gazdasági együttműködés új formáinak kialakítása. Előadóinkat arra kértük, hogy ezeket a kérdéseket elemezzék és fogalmazzák meg javasolataikat.

A Vándoriskola most is külön rendezvényt szervez, amelyre a diplomás vándorokat is várjuk.

Kampis Miklós

KUNKOVÁCS LÁSZLÓ fotókiállítása az Országos Műemlékvédelmi Hivatal székházában *Ősépítmények* címmel azonos című, a kiadó Kós Károly Egyesülésnél kapható könyvének anyagát mutatta be. A kiállítást Sáros László nyitotta meg.

AZ epl KIADÓ KARÁCSONYI AJÁNLATA az *Országépítő* olvasóinak:

Makovecz Imre: Írások 2000-1990 (4.970 Ft) és *Makovecz Imre: Válaszok 2001-1981* (4.970 Ft) c. könyvei most együtt kaphatók összesen 4970 Forintért a kiadótól. Szállítás személyesen vagy utánvétellel. Áfás számla igény esetén a számlázási címet kérjük a megrendelésnél közölni.

Minden epl könyv 50 %. Ingyenes kiadói listát küldünk.

epl 1465 Budapest PF 1714 (291-9396 vagy 20/3719-726) serdian@matavnet.hu

A 6Bt KIADÓ ÉPÍTÉSZETI KÖNYVEI kedvezményesen vásárolhatók meg a kiadóban: Bp. V. Szerb utca 15.

Budapest in Detail – építészeti részletek (10.860 Ft, a kétnyelvű könyv témákra bontott, puhafedeles füzetei: 1. Faragott fa, kerámia, ablakformák; 2. Kovácsolt vas, öntött vas; 3. Színes üveglak – egyenként 2.900 Ft); *Jánossy György* (az életművet ismertető kötet – 2.900 Ft)

AZ N&n GALÉRIA (Budapest, VII. Hajós utca 39.) építészeti kiállítássorozatán belül legutóbb a húsz évvel ezelőtti Keszthely-Belváros rendezési tervpályázat dokumentumait és az azon résztvevő, száznál több építész további tevékenységére vonatkozó adatokat gyűjtötte össze. A NagyBálint, Rajk László, Ekler Dezső, Gyarmathy Katalin és Pikler Katalin által 1981-ban szervezett, példa nélküli pályázati mű kiemelkedő jelentőségű kor- és építészettörténeti alkotás, és ma is hasznosítható tanulságokat hordoz szociális és városrendezési szempontból egyaránt.